

Ilza Antoniak

ELEMENTY ELASTYCZNEGO KSZTAŁTOWANIA MIESZKAŃ W ŚWIETLE PRZEPROWADZONYCH BADAŃ ANKIETOWYCH

Powstające obecnie w GOP koncepcje mieszkań nie uwzględniają w projektach, z przyczyn głównie natury ekonomicznej, elementów elastycznego przekształcania przestrzeni mieszkań. Powszechnie realizowane projekty typowe nie są dostosowane do zmiennych potrzeb użytkowników, gdyż traktują odbiorcę - rodzinę jako jednostkę anonimową i stabilną w ramach obowiązujących standardów.

Potrzeby determinowane są przez cechy osobowości, które można rozpoznać, badając poszczególne środowiska społeczne. Kompleksowe analizy czynnikowe [1] oraz publikacje uwzględniające czynnik czasu w projektowaniu [2] są reprezentowane przez prace polskie, natomiast niedostateczny jest stan badań, upodobań i poglądów użytkowników i twórców. J.J. Meissner pisze, że "Badania tradycyjnych i aktualnych upodobań i teorii dotyczących formowania mieszkania i jego elementów składowych to badanie poglądów użytkowników, jednak daje się zauważyć zupełny brak bezpośrednich badań w tej mierze" [3].

Traktowanie całej społeczności jednolicie, brak konfrontacji między zleceniodawcą a projektantem oraz zaniżone normatywy doprowadziły do tego, "że powstające obszary monokultury mieszkaniowej stawiają jako problem numer jeden nadawanie indywidualnego charakteru poszczególnym zespołom" [4].

Dawniej bezpośrednie kontakty z inwestorem dostarczały architektom niezbędnych informacji w zakresie jego wymagań, potrzeb i upodobań, obecnie potrzebne są wnikliwe rozpoznania badawcze celem poznania jakościowych i ilościowych ocen, wymagań, potrzeb i upodobań odnoszące się do środowiska mieszkalnego.

Wzrastająca świadomość potrzeb dotyczących mieszkania powoduje, że problem właściwego ich rozeznania celem stworzenia podstaw dla optymalnych programów i koncepcji mieszkań oraz ich zespołów jest aktualny gdyż "dopiero zarysowanie pożądaných modeli mieszkań jutra pozwala na świadome postępowanie dziś" [5]. W podjętych badaniach zespołów mieszkaniowych i mieszkań równoległe z innymi problemami starano się uzyskać informacje dotyczące rodzaju i liczby aktualnych dokonywanych prac adaptacyjnych w mieszkaniu, których celem było ich dostosowanie do zmiennych potrzeb rodzin oraz tendencje i opinie w zakresie elementów warunkujących elastyczne kształtowanie mieszkań. Suma informacji uzyskanych z przeprowadzonych badań dostarczyć winna podstaw teoretycznych i wskazania projektowe dla powstania nowych koncepcji mieszkań, warunkujących zmienność ukształtowania przestrzeni w czasie, zgodnie z potrzebami rodzin oraz stosowanie właściwych elementów, które spotykają się z uznaniem mieszkańców. W zastosowanej metodzie statystycznej podstawowym narzędziem badawczym był kwestionariusz, testy i wywiady sondujące.

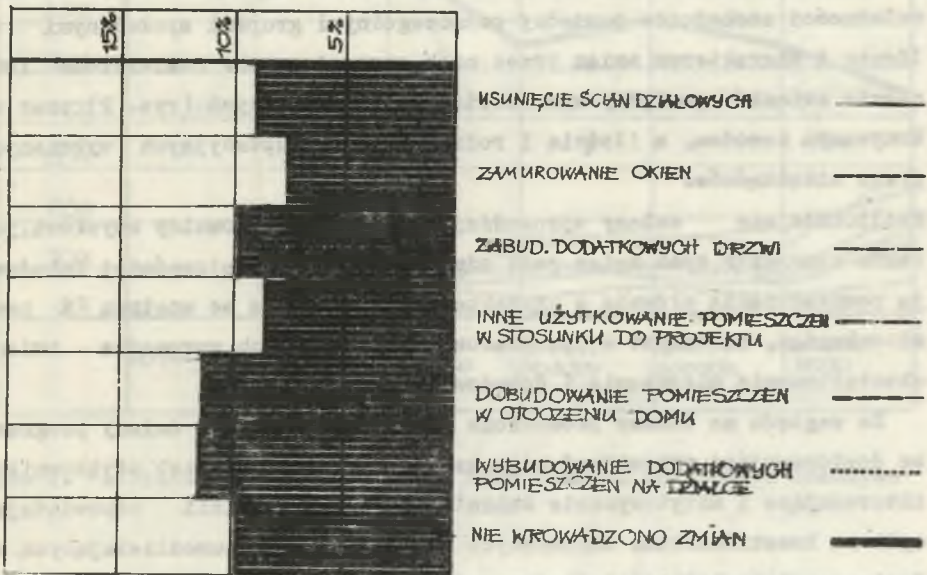
Opracowanie kwestionariusza wywiadu wyprzedziły badania wstępne i testy próbne. Kolejność i układ pytań był skodowany celem ułatwienia obliczeń i przetworzenia danych na maszynach matematycznych.

Jednostkami losowania były zespoły budownictwa jednorodzinного typu miejskiego, zastosowano więc zespołowy schemat doboru prób cząstkowych a cała próba (około 1000 mieszkań ujęte badaniami) miała charakter losowy.

Przyjęto trzystopniowe opracowanie danych empirycznych; przetworzenie i zestawienie danych poszczególnych prób cząstkowych i całej próby, opracowanie tabel i zależności oraz badanie korelacji i regresji dla wybranych zagadnień.

Pierwszy etap analizy porównawczej pomiędzy wynikami uzyskanymi dla prób cząstkowych oraz obliczonej średniej dla próby wykazały istotne różnice zachodzące pomiędzy zespołami mieszkaniowymi dochodzące do 100% w związku z czym niskie, średnie wartości wprowadzonych zmian ukształtowania przestrzeni i formy mieszkań oraz elementów budynków nie odzwierciedlają stanu faktycznego.

Uzyskane wyniki świadczą jedynie i niedostosowaniu do potrzeb użytkowników większości mieszkań nowych w zabudowie jednorodzinnej typu miejskiego co wyrażone jest w licznych zmianach jakie dokonano w trakcie eksploatacji mieszkań (rys. 1).

Rys. 1. Zmiany jakie wprowadziły rodziny w trakcie użytkowania mieszkań

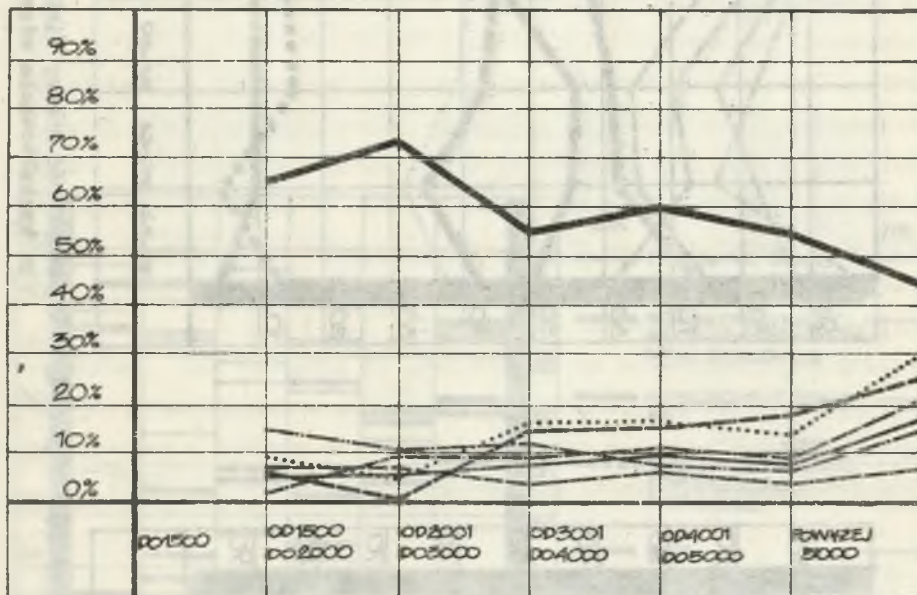
Największe zmiany i przekształcenia dokonali mieszkańcy spośród zespołów mieszkaniowych ujętych badaniami w Chorzowie (zespół domków fińskich), Katowicach Brynowie (zespół spółdzielczy), Tarnowskich Górach oraz w Zabrze (zespół przyzakładowy, górniczy). Najczęstszy rodzaj zmian to kolejno: dobudowanie dodatkowych pomieszczeń w domu i inne użytkowanie pomieszczeń w stosunku do przewidywań projektów, wprowadzenie do-

datkowych otworów drzwiowych, wybudowanie pomieszczeń w otoczeniu budynku (na działce), usunięcie ścian działowych oraz zamurowanie drzwi i okien.

Z negatywną oceną spotkały się mieszkania w zespołach w Bytomiu, Katowicach Brynowie (zespół spółdzielczy) i w Tychach (zespół o zabudowie szeregowej), gdzie najczęściej zamurowywano drzwi, okna i usuwano ściany działowe, czyli adaptowano przestrzeń mieszkania do potrzeb, a szczególnie często przekształcano pomieszczenia sypialne. Analiza porównawcza dokonana dla poszczególnych prób cząstkowych (zespołów) nie pozwoliła sformułować wniosków szczegółowych, w związku z czym badano zależności zachodzące pomiędzy poszczególnymi grupami społecznymi a liczbą i charakterem zmian przez nich wprowadzonych. Stwierdzono istnienie związków pomiędzy wysokością zarobków badanych (rys. 2) oraz wykonywanym zawodem, a ilością i rodzajem prac adaptacyjnych wykonanych przez mieszkańców.

Najliczniejsze zmiany wprowadzają górnicy i pracownicy umysłowi, jednakże charakter tych zmian jest odmienny. Górnicy najczęściej dobudowują pomieszczenia głównie o charakterze pomocniczym we wnętrzu i poza mieszkaniem, natomiast grupa pracowników umysłowych wprowadza zmiany ukształtowania mieszkania i dobudowują garaże.

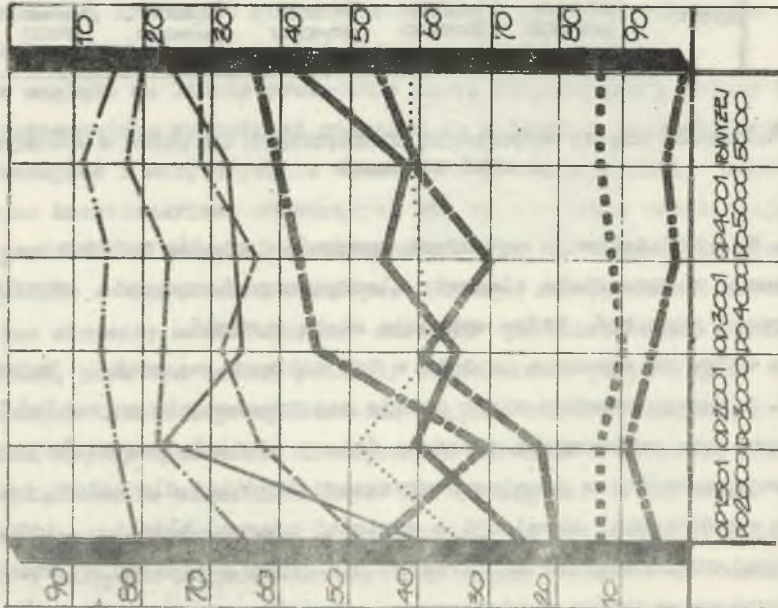
Ze względu na liczne prowadzone prace adaptacyjne i zmiany programowe dostosowujące przestrzeń mieszkań do zmiennych potrzeb użytkowników interesujące i merytorycznie ważne było poznanie opinii odpowiadających na kwestionariusz odnoszących się do elementów umożliwiających elastyczne kształtowanie przestrzeni mieszkania. W tym celu sformułowano pytanie o charakterze otwartym, w którym zaproponowano cztery różne możliwe elementy umożliwiające swobodne przekształcanie przestrzeni mieszkań, poza tym badani podawali swoje własne propozycje. W oparciu o opracowane tabele i przeprowadzoną analizę statystyczną stwierdzono zależność między wysokością miesięcznych zarobków a potrzebą elastycznego kształtowania mieszkania (rys. 3). Szczególnie z wzrostem zarobków rośnie zapotrzebowanie według kolejności: na meblościanki działowe, przesuwne i składane ścianki (drzwi) oraz ściany działowe dostosowane do wielowariantowego montowania w ramach odpowiednich systemów technolo-

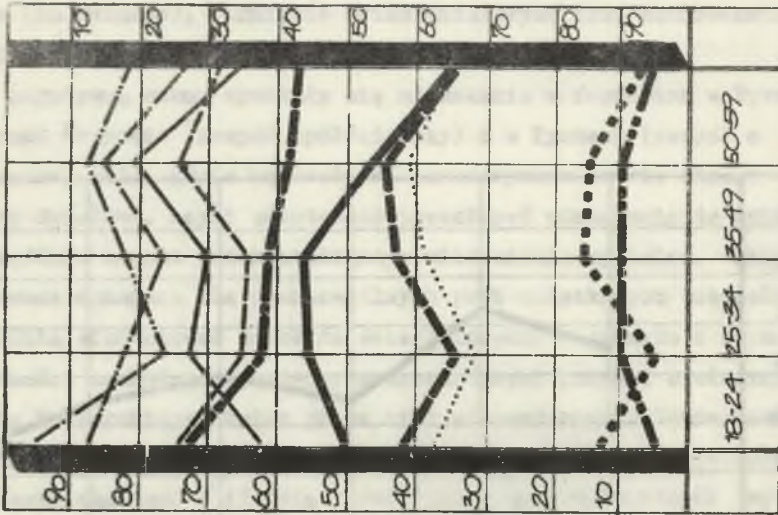
Rys. 2. Zależność między wysokością miesięcznych zarobków a dokonywanymi zmianami

gicznych. Nie oddziałują natomiast wysokość dochodów rodziny na zapotrzebowanie na pozostałe elementy elastycznego formowania struktury i przestrzeni mieszkań, które wykazują stałą wartość.

Pewien wpływ na wyrażone opinie w tym zakresie ma wiek badanych (rys. 4). Z zaawansowaniem wieku maleje zapotrzebowanie na meblotłoczniki działowe oraz przesuwne i składane ściany (drzwi), pozostałe czynniki przyjmują wartości w granicach uzyskanej średniej dla całej próby. Obliczony współczynnik korelacji o wartości ujemnej bliski jedności pozwala stwierdzić większe zapotrzebowanie ludzi młodszych w stosunku do starszych na niektóre zaproponowane elementy.

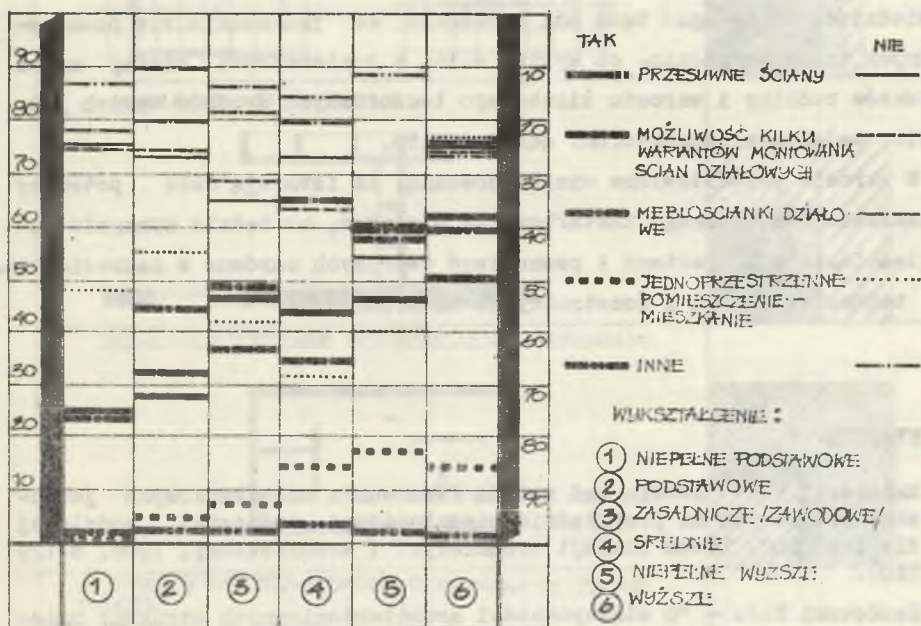

Rys. 3. Zależność między zarobkiem, a potrzebą elastycznego kształtowania mieszkań

Rys. 4. Zależność między wiekiem, a potrzebą kształtowania mieszkań

Najznaczniejszy wpływ na wyrażoną potrzebę posiadania poszczególnych rozwiązań umożliwiających łatwe dokonywanie zmian w ukształtowaniu mieszkań, ma wykształcenie osób ujętych badaniami (rys. 5). Wraz z wykształceniem rośnie, choć w różnym stopniu, zapotrzebowanie na wszystkie sprecyzowane w pytaniu elementy elastycznego kształtowania. Naj-

Rys. 5. Zależność między wykształceniem, a potrzebą elastycznego kształtowania mieszkania

większe uznanie znalazły wśród badanych meblościanki działowe, które pragnie posiadać ponad połowa rodzin (56,2%), drugie miejsce zajęły ścianki przesuwne i składane (47%) oraz możliwość kilku wariantów montażu ścian działowych (40,2%), gdzie na szczególną uwagę zasługuje system obrotowy, zapewniający największą liczbę kombinacji. Spośród ca-

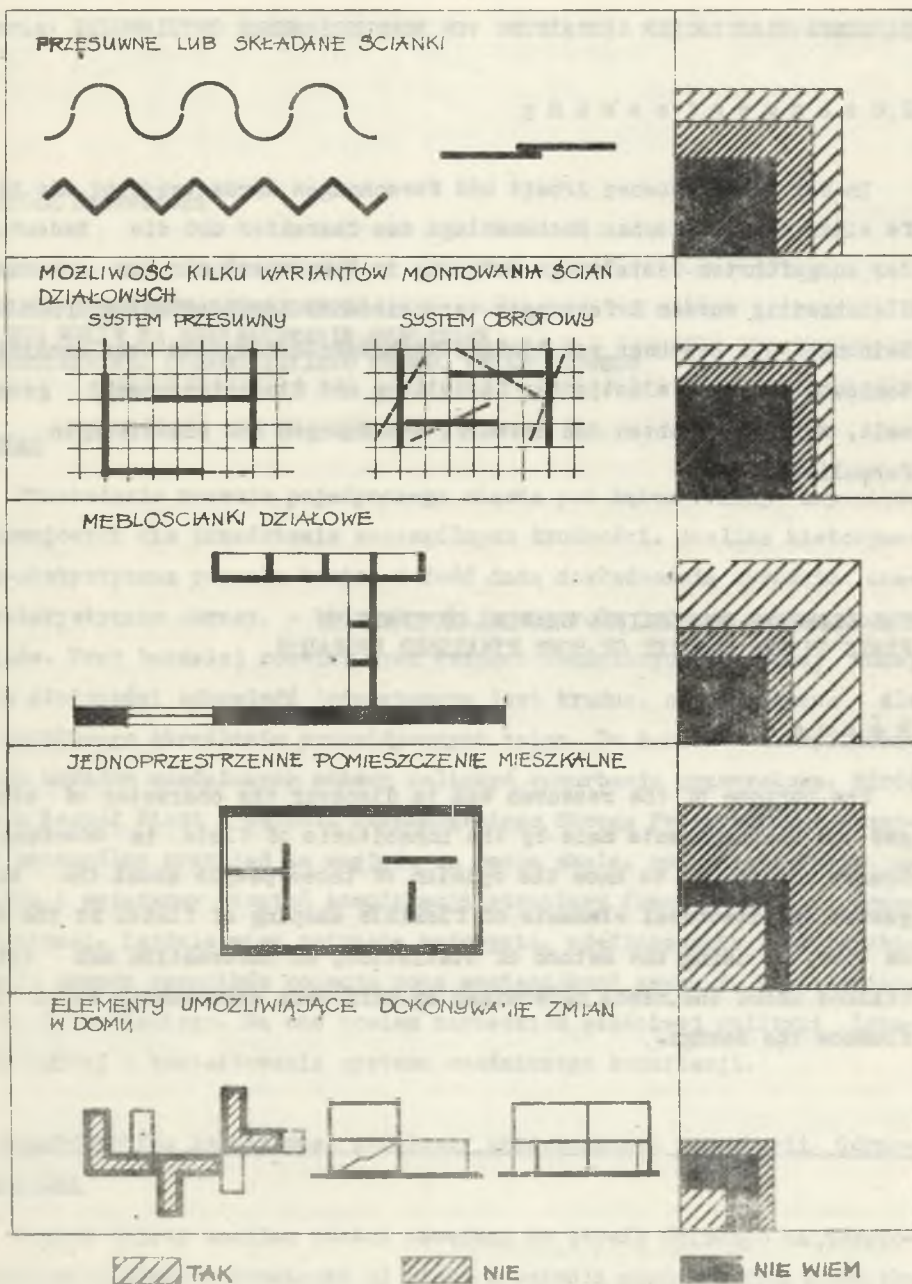
łej zbiorowości badanej znaczna część postulowała ich zastosowanie w projektach mieszkań-domów (rys. 6). Krytycznie ustosunkowali się ankietowani do wieloprzestrzennych pomieszczeń, których 57,9% badanych nie chciałoby posiadać, a jedynie 11,9% wyraziło zapotrzebowanie na tę koncepcję umożliwiającą swobodne kształtowanie mieszkania. Nieliczna część badanych (4%) zaproponowała inne formy umożliwiające zmiany ukształtowania pomieszczeń.

Szczególnie należy podkreślić znaczenie wariantowości montowania ścian działowych, meblościanek i ścianek składowanych, na które istnieje duży popyt, gdyż jak wykazały to wyniki badań, występują i można powiedzieć, że wzmacnąc będą się tendencje do izolowania się poszczególnych członków rodzin, co wynika m.in. z konieczności stałej nauki członków rodziny i wzrostu liczbego technicznych środków takich jak: radio, telewizja, magnetofon, adapter, itp.

W skrócie przedstawione wyniki dowodzą, iż istnieją duże potrzeby w zakresie elastycznego kształtowania mieszkań, co będzie wymagało uwzględnienia w projektach i poszukiwań twórczych zarówno w zakresie formy, technologii, jak i konstrukcyjno-materiałowym.

LITERATURA

1. Mańkowski T. - "Studia nad metodą formowania mieszkaniowych jednostek modelowych na przykładzie mieszkaniowej jednostki modelowej dla Bagdadu". (Teka Komisji Urbanistyki i Architektury, 1968, s.129-140).
2. Gawłowski T.J. - "O elastyczności architektonicznych struktur przestrzennych, czyli oddziaływanie czasu jako czwartego wymiaru współczesnej Architektury". (Teka Komisji Urbanistyki i Architektury, T. III, 1969).
3. Meissner J.J. - "Określenie czynników oddziaływujących na kształtowanie zespołów mieszkaniowych". (Praca doktorska, 1969 - Kraków - maszynopis, s. 51).
4. Nowicki J. - "Przegląd tendencji w projektowaniu zespołów mieszkaniowych". (Materiały na konferencję "Społeczne problemy jednostek mieszkaniowych dziś i jutro". Warszawa - Międzyszyn 1971, s.18).
5. Bogusz J. - "Koncepcja mieszkania w przyszłości". (Sprawy Mieszkaniowe, IGM, Zeszyt 2/1971, s. 32).

Rys. 6. Postulowane przez badane rodziny elementy elastycznego kształtowania mieszkań

ELEMENTE ELASTISCHER GESTALTUNG VON WOHNUNGSRAUMEN

Z u s a m m e n f a s s u n g

In der beschriebenen Arbeit und Forschungen wurde versucht, mit Hilfe einer elektronischen Rechenanlage den Charakter und die Bedeutung der ausgeführten Gestaltungsänderung in Wohnungsräumen zu erkennen. Gleichzeitig wurden Erfahrungen verschiedener Gesellschaftsgruppen und Meinungen der Bewohner von Einfamilienhäuser-Quartieren über architektonische Elemente elastischer Gestaltung und Elementenauswahl gesammelt, welche erlaubten den Entwurf, Anordnungen und Hinweisungen zu formulieren.

THE ELEMENTS OF FLEXIBLE SHAPING OF SPACE IN
FLATS IN THE CONTEXT OF SOME FINALISED RESEARCH

R é s u m é

The purpose of the research was to discover the character of changes and reasangements made by the inhabitants of flats in one-family houses and to get to know the opinion of those people about the suggested architectural elements of flexible shaping of flats. At the same time, by using the method of statistics, an information was established about the needs determined by different envirements which influence the design.